Година I | 13 мартъ 1926 година | Брой 22

ИЗТОКЪ

СЕДМИЧНИКЪ ЗА ОБЩЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ и КУЛТУРА

РЕДАКТИРА И ИЗДАВА ТЕОДОРЪ МИЛЕВЪ

АБОНАМЕНТЪ; За година 100 лв.; за 6 мес. 55 лв. За чужбина 150 и 80 лв. За учащитѣ се 80 и 40 лв.

Единъ брой 3 лева

Редакция и Администрация, ул. Мар. Луиза 45 — София

СЪДЪРЖА:

Тайната на мълчанието — С. Чилингировъ; **Картини отъ бълг. художникъ Хр. Каварналиевъ; Изъ „Броеница“** — Д-ръ В. Ив. Неновъ; **Пастиръ** — Стихотв. Димитъръ Панталеевъ; **Веселиятъ човѣкъ** — Кирилъ Карабашевъ; **Петъръ Райчевъ** — Иванъ Камбуровъ; **Франкъ Ведекиндъ,** — портретъ и бележка; **Около 12-та нощь** — Светославъ Фуренъ; **Самнчката Жена** — Ж. Мишле; **Ехо безъ коментаръ; Разни: шведската съвременна литература, Роменъ Роланъ, Хайневъ паметникъ и пр.**

С. ЧИЛИНГИРОВЪ

Тайната на мълчанието.

Преди години запитахъ въ разговоръ единъ младъ японски писатель за тайната на тѣхния националенъ успѣхъ и въ областьта на науката, и въ областьта на стопанския животъ, и въ областьта на военнитѣ имъ побѣди. Той ме погледна съ кжсогледитѣ си очи, презъ яхнали на чипия му носъ златни очила и отвърна:

— Тайната на нашия успѣхъ?... Въ нашето възпитание.

— А неговата тайна?

— Въ нашитѣ очи.

Последнитѣ му думи родиха недоумение въ мене. Той схвана това и като че ли за извинение допълни мисъльта си:

— Наистина, повечето отъ насъ сж кжсогледи, но това не ни пречи да виждаме душитѣ си презъ тѣхнитѣ прозорци и чрезъ последнитѣ да предаваме и своитѣ мисли, и своитѣ настроения. Ние мислимъ, че най-добре се възпитава, когато се говори направо на душата, а най-добре се говори на нея не чрезъ мускулитѣ на снагата или чрезъ тжпанчето на ушитѣ, а чрезъ очитѣ. Детето отъ малко трѣбва да почувствува силата на този безмълвенъ, но изразителенъ говоръ. То трѣбва да знае, че може да върши само това, което очитѣ на неговитѣ родители или учители позволяватъ, а да избѣгва онова, което тѣ запрещаватъ. Ще ме попитате, защо така, нали? Защото, само чрезъ очитѣ се действува тихо и непристорено, действува се така, както природата създава и твори своитѣ ценности. Взрете се около себе си, и ще видите потвърждение на тая моя мисъль. И тоя хубавъ брѣгъ на рѣката, и това синьо небе, и живота на всѣка одушевена и неодушевена тварь криятъ въ себе си тайната на мълчанието. Оргиитѣ никога не носятъ животъ — тѣ разрушаватъ — оргиитѣ на природата и на човѣка. Е, добре, нали задачата на възпитанието е да създаде, преди всичко, нравствена сила или, както би трѣбвало да се каже по-правилно душевния човѣкъ въ тѣлото на физическия? Неговата работа трѣбва да се върши мълчаливо, неусетно, непристорено. А такава може да бжде само на очитѣ. Тѣ никога не крѣскатъ, никога не се налагатъ, никога не се приструватъ; никога не се увличатъ. Повѣрвайте ми, и най-голѣмия злосторникъ мжчно би могълъ да излъже хората чрезъ очитѣ си. Той може да се приструва на сърдитъ и пакъ въ единия кжтъ поне на едното му око да се подава израза на неговата радость, щомъ сърдитоста му е само средство да прекрие истинското настроение на своята душа. Но и да не бѣше така. Не трѣбва да забравяме, че всѣки народъ впрѣгва въ дѣлото на своето възпитание, чрезъ възпитанието на подрастващитѣ поколения, само добритѣ хора отъ своята страна, а не престжпницитѣ. А добритѣ никога не могатъ да се прикриватъ, особено предъ децата, които всичко виждатъ и всичко забелезватъ.

„Ще кажа, дойдохме до тайната на окото — неговата мълчалива чистота. Ето на какво дължимъ ние нашия напредъкъ, който така много се хвърля въ очитѣ на всички европейци. Ние искаме да бждемъ винаги чисти въ мълчанието на своето дѣло. Още по-чисти и по-мълчаливи, когато това дѣло се относя не само лично до насъ, но и до часть отъ нашето общество или до самия народъ“.

Тия думи прокънтѣха като откровение предъ мене. Азъ мислихъ надъ тѣхъ тогава, мисля и днесъ — следъ дванадесеть години. И колкото повече се спирамъ върху тайната на мълчанието, толкова по-наложителна я намирамъ за всѣки личенъ напредъкъ. Не току така и нашиятъ народъ е казалъ: Който се хвали, не пали, — поговорка, която съдържа, обаче само половината отъ тази тайна на мълчанието. Но ето другата половина у турцитѣ: „Аннаяна, сиври сине и сазаъръ, аннамаяна, дау, зурла аздъръ“ (който разбира и брѣмченето на комара му е сазъ, който не разбира — тъпанъ и зурла му сж малко).

И тѣзи три народа отъ три различни кжта на земята сж дошли чрезъ своя дългогодишенъ и мждръ животъ до истини, които ние, тѣхнитѣ учени потомци, още мжчно долавяме. Щастливо изключение прави японската интелигенция. Най на опашката, обаче стоимъ ние. Защото, тъй или инакъ, днешна Турция ни изпревари:—нейния пжть върви къмъ изтокъ, а нашия къмъ западъ.

Защо? Защото още не знаемъ тайната на очитѣ, искрената, непристорената тайна на мълчанието, едничката, която твори живота. Ураджии въ всичко, ние още се блазнимъ отъ хлопкитѣ, съ които учимъ децата си да се заслушватъ въ шума на празнитѣ работи, а не въ безмълвието на пълното дѣло. И, което е особено интересно, — шумимъ тъкмо за това, което нѣмаме. Най-много — за нашия национализъмъ, отъ какъвто сме лишени. Защо? За да се снишаваме съ неговата ураджийска правда и предъ собственитѣ си очи, и предъ очитѣ на чужденцитѣ, особено на нашитѣ неприятели. Подчертавамъ последното, защото дълбоко вѣрвамъ, че нѣма по-жалка фигура отъ фигурата на противника, който само шуми около себе си, а нищо не върши.

Врѣме е да научимъ тайната на очитѣ, тайната на мълчанието. Съ нея трѣбва да възпитаваме децата си, съ нея трѣбва да си въздействуваме въ най-добра смисъль единъ на другъ и ние възрастнитѣ. Тази тайна на мълчанието се мжча да спазя и въ статията си, като изхождамъ отъ убеждението, че тъй тя ще направи по-ясни моитѣ мисли, чувства и загатвания.

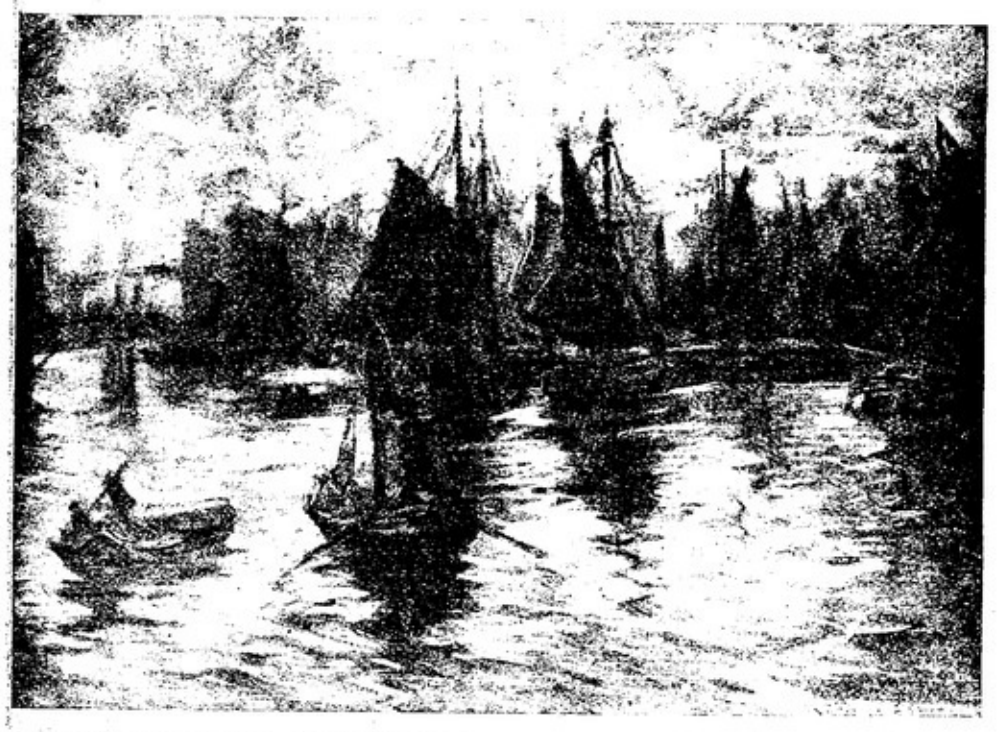

РИБАРСКИ ГРАДЪ КУКСХАВЕНЪ — ХР. КАВАРНАЛИЕВЪ

Хр. Каварналиевъ е младъ талантливъ български художникъ род. въ Варна, който отъ рано се е възпиталъ въ чужбина, предимно Германия, гдето богатитѣ картинни галерии и известни художнически кржжоци сж дали изобилна храна на артистичнитѣ му наклонности. Ако въ Мюнхенъ и Берлинъ неговитѣ заложби сж получили една всестранна школовка подъ дисциплината на класичния германски гений, то морскитѣ градове Хамбургъ, Бременъ, Любекъ сж дали съ своята романтика любимитѣ сюжети на художника. Въ резултатъ се появяватъ голѣмо число морски пейзажи, въ които съзнателно недовършената и небрежна линия дава избликъ на силно настроение, въ което, между модерното тълкуване се чувствува дълбоко какъ любовьта къмъ роднитѣ брѣгове, къмъ хоризонтитѣ въ които сж се вглеждали детскитѣ очи е водила ржката на артиста.

Хр. Каварналиевъ е излагалъ свои работи въ Берлинъ презъ 1917 год., въ Букурещъ презъ 1921 г., въ София на четири пжти, въ Пловдивъ, Шуменъ и пр.

Народниятъ музей му е откупилъ голѣмо число картини.

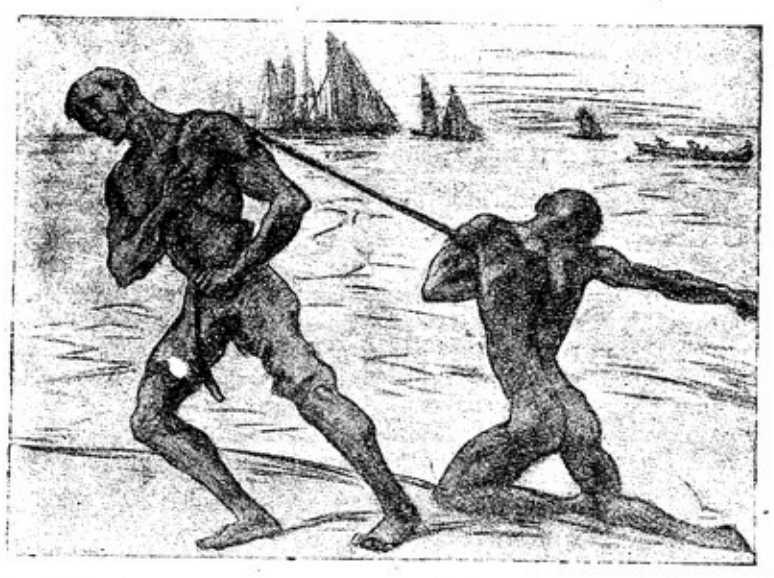

РИБАРИ — ХР. КАВАРНАЛИЕВЪ

Последици отъ войната

Обедняването на средната класа, последица отъ войната, ще отнеме на държавитѣ единъ важенъ елементъ на стабилность.

Да се преобрази манталитета на единъ народъ е по-полезно, отколкото да се засили въоржжението му.

*

Единъ германски статистикъ изчислява загубитѣ отъ войната на 430 милиарда златни марки, 7 милиона души убити и 5 милиона инвалиди. Мжчно е да се открие какво спечелиха насреща авторитѣ на свѣтовния катаклизъмъ.

*

Въ страни гдето политическитѣ партии проявяватъ нетърпимость, административната централизация ще бжде една необходимость. Въ такива страни може да се приложи само финансова и индустриална децентрализация.

*

Политическото и социално значение на една идея не се познава по това колко истина съдържа тя, а колко преданость поражда.

*

Душата на единъ народъ се чете много добре въ дѣлата му и много зле въ книгитѣ и речитѣ му.

*

Много се говори за Обществото на Народитѣ, но това Общество е съставено отъ въоржжени народности. А знайно е отъ психологията и историята, че добре въоржжени държави не живѣятъ дълго въ миръ.

*

Пацифизмътъ и интернационализмътъ, които струватъ толкова скъпо на човѣчеството, дължатъ огромната си сила и се основаватъ на привлекателни заблуждения.

*

Една крива идея намира хиляди защитници; една права идея — обикновено много малко.

*

Дейностьта на единъ народъ се обуславя отъ множество фактори независими отъ неговитѣ стремежи, а именно: плодородието на земята му, числото на жителитѣ му и способноститѣ на расата, къмъ която принадлежи.

Изъ „Броеница“

2-ри низъ

МИСЪЛЬ И ЧУВСТВО

Д-ръ В. Ив. Неновъ

Еднъжъ животътъ даденъ, въ волята за животъ се крие смисъла му. Дръзни да живѣешъ и ти ще победишъ всѣка житейска неприязнь.

*

Най-добре се чувствувамъ въ самозабравата на труда. Какъ благато се живѣе, кога се претоваряшъ въ мисъль, въ дѣло, въ бликащъ изворъ на творческа енергия.

*

Старѣемъ, — ще рече обикваме се.

*

Еднъжъ Ки-лу, ученикътъ на Конфуций, попиталъ учителя си:

— Какъ би трѣбвало да служимъ на Духа и Гения?

Учителътъ отговорилъ:

— Когато човѣкъ не е въ състояние да служи на човѣчеството, какъ би могълъ да служи на Духа и Гения?

— Позволете ми — добавилъ ученикътъ — да Ви попитамъ: що е смърть?

Конфуций отговорилъ:

— Когато човѣкъ не знае що е животъ, какъ би могълъ да познае що е смърть?

*

Много истини знаемъ, ала съ малко истини живѣемъ.

*

За сърцето, което обича, нѣма старѣене. Младостьта е обичь.

*

Жената се ражда за подвигъ, не за подвигъ — за походъ, за кръстоносенъ походъ: да освободи човѣчеството отъ оскждната и пошла мисъль, отъ долнитѣ и груби чувства на мжжа. Тя носи у себе всичкото благородство и всичкото величие на човѣшкия родъ: — благородството на призванието си и величието на трагизма си.

*

Не брой колко дни имашъ занапредъ, а колко минали дни даватъ стойность на идещитѣ.

*

Щастието: ти го търсишъ въ всичко, което го отрича, и често когато то е най-близко до тебъ, литвашъ да го гонишъ отвъдъ планини, морета, океани.

*

Нѣма гадно време, — всѣко време може да се живѣе достойно, благородно, честно — въ правда и добро.

*

Всѣки иска да загреби — и малцина иматъ; ако всѣки диреше да има само колкото му е нужно, всички биха имали достатъчно.

Веселиятъ човѣкъ

Млъкнаха. Надъ масата сѣкашъ бѣ разперила крило смъртьта. Всички гледаха съ примрежень погледъ чашитѣ пълни съ ракия и вѣроятно си мислеха — да бѣ отрова въ този мигъ! Между това, тукъ и тамъ глъчката продължаваше: хората наоколо не подозираха, че въ тази задимена кръчма можеха да се разрешаватъ свѣтовни проблеми.

Не, бѣха решили тѣ, нѣма смисъль живота. Човѣчество, хуманность, прогресъ, идеали, мждрость — всичко това, бѣха се съгласили, нека върви по дяволитѣ. Минутното мълчание клонѣше да се превърне въ отявленъ песимизъмъ, когато Гавраилъ грабна чашата, глътна мигомъ проклетата омайна отрова и рече, вѣроятно просвѣтленъ отъ неземни сили:

— И все пакъ има весели хора!

Гръмъ отъ ясно небе въ този моментъ не би ги изненадилъ повече. Просто не имъ се вѣрваше. То се знай, всѣки търсѣше факти съ които да противоречи.

Гавраилъ: Има хора, които презъ цѣлия си животъ сж щастливи (щастието, ей Богу, може да омръзне на човѣка и да го смъкне въ гроба!) и все пакъ си оставатъ весели.

(Аха, значи парадокси; тукъ всички се усмихнаха многозначително: где може се случи подобно нѣщо на земното кълбо — не, а дори и въ свѣтовното пространство?!)

Гавраилъ: Има хора, които цѣлъ животъ губятъ: богатство, щастие, деца, жени, бащи, майки, всѣки мигъ губятъ часть отъ собственния си животъ — и все пакъ оставатъ весели!

(Боже мой, вижъ ти какви хора имало на този свѣтъ).

Гавраилъ: Има хора, които внезапно осакатяватъ, ослѣпяватъ, оглушаватъ, онѣмяватъ и все пакъ сж весели!

Гавраилъ: Има отдѣлни личности, чийто пжть е билъ винаги на опасната граница между живота и смъртьта и все пакъ оставатъ жизнерадостни.

(Нѣма? Интересно какъ успѣватъ тѣзи люде да се движатъ едновременно въ царството на живота и смъртьта, на скрѣбьта и веселието) . . .

Вратата внезапно се отвори и въ кръчмата влѣзе единъ високъ човѣкъ съ изтъркани дрехи. Той се приближи до тезгяха, приятелски потупа прислужника по рамото и заржча. Не можеше лесно да се познае на колко години бѣ: усмивка — младенческа, коси — прошарени. Кръчмата се залѣ съ бистъръ смѣхъ, който, това се чувствуваше, излизаше отъ дълбочината на душата: тамъ, на тезгяха, имаше бодрость, шеги, веселие.

Сетне веселиятъ човѣкъ се изкачи по една малка стълба на горе. Нѣколко мига следъ това въ залата се разнесоха звуцитѣ на цигулка и пиано.

Разпитанъ. прислужника доложи: сжщия този човѣкъ, който преди малко се смѣеше долу и сега свири тамъ горе, билъ синъ на руски фабрикантъ — милионеръ. Разкошъ, богатство, щастие, жени, всичко, което е пожелавалъ, е ималъ. Революцията идва; убиватъ цѣлото му семейство, разоряватъ фабриката, пожарь, сечь, безчестие и всекакви ужаси се струпватъ едно следъ друго върху главата му. Като по чудо спасенъ, голъ, гладенъ, съсипанъ, изтерзанъ провлича своето сжществуване той изъ крайнинитѣ на града. Какво е видѣлъ, не можелъ да разкаже. Най-сетне успѣлъ да се промъкне до единъ параходъ и да избѣга въ Цариградъ. Болести, мизерия, бедствия не сломяватъ неговия духъ. Още като синъ на милионеръ взималъ частни уроци по цигулка и тъй, изъ невиделица, ималъ единъ занаятъ въ ржцетѣ си. Свирилъ е въ най-мръснитѣ цариградски локали, изъ вертепитѣ и веднажъ, смазанъ отъ бой отъ нѣкакъвъ разбойникъ, (въ борбата изгубва дѣсното си око) избѣгълъ; свирилъ е само за хлѣбъ, колкото да не умре отъ гладъ, въ Варна, но господаря му фалиралъ и той останалъ на улицата; отъ Пловдивъ билъ изгоненъ най-позорно, защото се опиталъ да защити една уличница, върху която се нахвърлили трима елегантни господа.

„Така идва въ София, довърши прислужника. При насъ свири близо месецъ вече. Азъ не съмъ го видѣлъ никога отчаянъ: винаги щомъ пристжпи прага на кръчмата идва при менъ и почва да се шегува. Духовитостьта и хумора му сж неизчерпаеми. А какъ умѣе да се смѣе този човѣкъ, просто заразително. Азъ го обичамъ, а и всички, които го познаватъ, го обичатъ.“

Гавраилъ и останалитѣ погледнаха нагоре. Тамъ, на галерията, високо изправенъ, съ погледъ, който пронизва всичко, свирѣше веселия човѣкъ и се усмихваше.

Кирилъ Карабашевъ

НАШИ И ЧУЖДИ ПОЕТИ

ПАСТИРЪ

отъ

ДИМИТЪРЪ ПАНТАЛЕЕВЪ.

Разчупва хладенъ пръстенъ млечната мъгла
и ето бисери по мойта пелерина
и вѣтъра пониса беднитѣ села
като зърна низъ пѣсъчна пустиня.

Съ бързи стжпки ще премина презъ града
да хвърля своитѣ очи въ полята,
кждето пѣятъ следъ отминала беда
разгънати вълни отъ злато.

И своитѣ бѣли агнета да поведа
къмъ синитѣ реки на небесата
да пиятъ неуморно ведрата вода
безъ пжть надъ черната земя разлята.

И щомъ къмъ заникъ за вечерня отзвъни,
вечернята на тоя день Господенъ,
азъ ще разкрия своитѣ свѣтли дни
за проститѣ надежди на народа.

Петъръ Райчевъ

Следъ близо тригодишно отсжтствие отъ България, най-голѣмия нашъ оперенъ артистъ Петъръ Райчевъ е пакъ между насъ. Всички истински ценители на изкуството бѣха дълбоко възрадвани, че ще чуятъ любимия артистъ, ще се приобщятъ къмъ едно висше вокално изкуство — ще изживѣятъ минути на истинска духовна наслада и близка наслада . . .

Райчевъ стана любитель на софиянци още отъ момента на своето първо явяване предъ тѣхъ — и нѣма нищо чудно, че първия му концертъ бѣ събралъ цвѣта на столичната музикална публика, но за съжаление и такива, които прекрасното въодушевява за нѣща, далеко не въ хармония съ неговитѣ високи свойства.

Райчевъ обладава еднакво качество и на концертенъ и на оперенъ пѣвецъ. Въпреки непоносимата горещина и тежкия въздухъ артиста следъ разпѣването си въ първитѣ два номера се показа въ всичката сила на своето гласово изкуство и стихийната мощь на артистическото си чувство. „Въ дреболията се познава майстора“—казва Гьоте и тази мисъль на великия поетъ намѣри прекрасно потвърждение въ изпълнението отъ Райчева на една малка Италиянска серенада. Тукъ веднага Райчевъ накара да се почувствува голѣмия артистъ, — а въ ариитѣ отъ Манонъ и Евгений Онѣгинъ — и артиста и художника. Именно и „художника“ — защото Райчевъ не е само пѣвецъ както се обикновено мисли, но еднакво и художникъ.

Въ продължение на 2 години отъ като за последнъ пжть го чухъ въ Виена, Райчевъ е направилъ единъ грамаденъ успѣхъ: гласовата техника той я вече овладялъ напълно, а паралелно съ това е порасло и неговото артистично самочувствие, така че днесъ той е вече зрѣлъ завършенъ артистъ.

Бурно аплодиранъ следъ всѣки номеръ, артиста бѣ въ края огорченъ отъ една група необуздени младежи които види се сж дошли въ концертната зала да патриотарствуватъ вмѣсто да работятъ всредъ народа за неговото просветяване и духовно издигане.

Презъ време на своето пребиваване въ чужбина Райчевъ е вършилъ съ своето изкуство дѣлото на България, когато сцени като тази, която се разигра на концерта оронватъ престижа ни предъ чужденцитѣ, — единъ отъ които не се поколеба да окачестви постжпката като възможна само въ единъ народъ безъ всѣка национална гордость.

Азъ не искамъ да защищавамъ Райчева — той не се нуждае отъ защита, защото за да не пѣе български пѣсни той еималъ покрай главната причина, че не носилъ съ себе си такива и едно съображение, което въ изкуството стои надъ всичко: това е артистическото му съзнание и чувството му за стилъ, което не му позволява следъ Манонъ, Онѣгинъ и пр. да пѣе нѣщо отъ съвсемъ другъ стилъ и характеръ, както правятъ нѣкои пѣвци отъ демагогия. Вънъ отъ това, говорейки съ менъ лично по артистическата си дейность за предстоящето едномесечно прибиване въ родината артиста сподели ми, сълта си да даде единъ концертъ, посвѣтенъ специално на прекрасната наша народна пѣсень, на което той, както и пишущия тѣзи редове съ възторжени почитататели — по голѣми въ всѣки случай отъ тѣзи, които публично се манифестиратъ за такива по единъ недостоенъ начинъ. Но голѣмитѣ артисти сж великодушни, тѣ прощаватъ обидитѣ и Райчевъ надѣваме се ще бжде такъвъ. И той е билъ вече, като е пѣлъ на Илинденската вечерь македонски пѣсни.

Ние съ нетърпение очакваме да видиме артиста и на сцената, кждето той е въ своята стихия.

Иванъ Камбуровъ

ПРОФ. К. ГЪЛЪБОВЪ.

Великиятъ четецъ

Едни отъ най-великитѣ поети на човѣчеството сж били пророци — едни отъ най-великитѣ пророци сж били поети, Поетътъ е магъ Божий, одаренъ съ погледа на ясновидецъ; той носи въ душата еи божественото начало: творческото начало и твори свѣтове . . . Ала неговитѣ свѣтове, неговитѣ създания сж несъвършенни. Всѣко изкуство е абсолютно и все пакъ условно: Неплътниятъ свѣтъ на поезията може да престане, за да лицезремъ цвѣтята му, за да слушаме пѣснитѣ на птицитѣ му и шуртенето на потоцитѣ му, само ако въ самитѣ насъ е вложено божественото начало — началото на въплощението. Ето защо, творецъ е не само поетътъ— творецъ е и оня, който обладава рѣдкия даръ да чете: да чете и да вижда — да вижда и да слуша, — той дотворява несъвършенното!

Дълъгъ е пжтьтъ на мистерията, която се извършва отъ първия творчески тласъкъ въ душата на поета до последнята отронена сълза на четеца. И тоя пжть е може би една отъ загадкитѣ, които човѣшкиятъ умъ не ще разбули никога.

. . . Нещастенъ е оня четецъ, който дири въ поезията само наслада. Той не е великиятъ въплотитель на неплътнитѣ създания. Той нѣма дѣлъ въ мистерията на творчеството:—не дрезгавѣятъ предъ погледа му цвѣтя — не пълни слуха му пѣсень на птици, шуртене на потокъ, и четенето му е само лекъ естетиченъ променадъ.

. . . Великиятъ четецъ не иска само естетична наслада, но и съдържание:— защото чрезъ съдържанието той се слива сжщо съ духовния свѣтъ на поета. Не е само формата на едно художествено произведение, което ни сражда съ твореца. Пълно сраждане е необходимо, за да бжде дотворено недотвореното, за да се извърши вториятъ обрядъ на единната велика мистерия.

Творецъ и четецъ — антиномия, които престава да сжществува, само когато великиятъ творецъ и великиятъ четецъ се срещнатъ на дългия пжть.

Великиятъ въплотитель на неплътния сънь — той не се създава, той се ражда, както се ражда самиятъ поетъ, — за да лицезре цвѣтя, за да слуша пѣсень на птици, шуртене на потоци, за да върши великата творческа мистерия, — за да си отиде безъ лавровъ вѣнецъ, забуленъ отъ мрака на неизвестностьта. . . (Изъ № 1 на Библиотека Литературно-художествено четиво. Книгоиздателство Акация, София).

Войната ще излѣзе разрушителка на множество рутини: военни рутини, индустриални рутини, най-вече духовни рутини.

*

Критическиятъ духъ и догматичниятъ духъ нѣма никога да се примиратъ и ще бждатъ вѣчно въ борба. Първиятъ е роденъ въ сферата на рационалното, вториятъ въ тази на мистичното и чувственото.

*

Материалнитѣ последствия отъ европейския конфликтъ нѣма да бждатъ толкова важни колкото духовнитѣ. Промѣнитѣ въ външния свѣтъ създаватъ бързе единъ новъ вътрешенъ свѣтъ.

*

Войната измѣни доста географическитѣ граници въ Европа, но много повече — психологическитѣ.

Франкъ Ведекиндъ

Изпълниха се вече седемь години отъ смъртьта на Ведекинда. Когато той почина на 54 години, едва тогава почнаха да се интересуватъ отъ творчеството му по-сериозно. Смъртьта му възбуди всеобщъ интересъ; неговитѣ драми въ мигъ станаха най-много играните по нѣмскитѣ сцени.

Ведекиндъ е единъ отъ най-живитѣ изпълнители на Ницшевата морална критика, чиито преоценки той търсѣше да въплоти въ „преоценени" драматични форми. Вулканически изригвания, форми, изблици, изрази на една нещастна критична страсть, както ни сж известни тѣзи работи отъ Бюхнеръ, Ленцъ, Бюргеръ и Грабе — поети, които, чакъ следъ победата на Ведекинда, бидоха признати като носители на една действително некласическа, но привсе това неизкореняема нѣмска традиция.

Ведекиндъ, най- модерния, се намираше въ противоречие, както къмъ натурализма, който непризнаваше никакъвъ духъ у човѣка, тъй и къмъ символизма на Ибсена, който превръщаше човѣшкия образъ въ интелектъ. Той съзираше въ проблемитѣ на Ибсена и Хауптмана само цивилизационнитѣ потрѣби на една филистерщина, която си навлича модерна дреха. Действително външно той живѣеше заедно съ цюрихскитѣ и мюнхенски натуралисти — но неговото дѣло говорѣше противъ тѣхъ и тѣхната конструирана воля на природата, която отдѣляше трагедията отъ *мит* и я поставяше въ зависимость отъ материални причини.

Ако Стефань Георге, другия самотникъ отъ тази епоха, се оттегли въ приказнитѣ селения на „красотата" Франкъ Ведекиндъ се потопи въ вълнитѣ на многоликия животъ; между най-небуржуазната човѣшка материя, която не се представя въ лицето на пролетарията съ неговитѣ буржуазни копнежи, а отъ елементарнитѣ играчи на живота. Хората отъ цирка, кабаретиститѣ разбойницитѣ и бандититѣ ставаха негови герои и тѣ даваха такава непривзета трагичность, каквато новата литература не познава.

*

Наскоро излѣзоха писмата на Ведекинда. Това въ всѣки случай не сж нѣкакви приятни писма отъ рода на Менделсонозитѣ, съ които Вагнеръ се подиграва: писалъ ги е, като че ли цѣла Европа му е надничала презъ рамото. А това сж искренитѣ и дълбоки писма на единъ прямъ но и нѣженъ, смелъ но и срамежливъ човѣкъ, който чувствува значението си и точно за това се чувствува самотенъ. Въ негодуванието си и въ нѣжностьта си тѣзи писма говорятъ за единъ човѣкъ — дѣте — единъ отъ онѣзи мждри безумци, които никога не „възмжжаватъ" за околния свѣтъ, за да го видятъ въ неговата замрѣзналость, безсърдечность и подлость, като лесно разбираемъ и отъ Бога тъй даденъ.

Б. Д.

Въ нѣкои страни, Англия напр., земледѣлието бѣше изтикано съвършено отъ индустрията, но блокадитѣ презъ време на войната го турнаха отново на пръвъ планъ. Тъй трѣбва да направятъ всички страни, които искатъ да запазятъ автономията си.

Около 12-та нощь.

(Продължение отъ бр. 21).

Защото, много добре е знаялъ самъ Шекспиръ цѣната на поменатитѣ двѣ свои пиеси — за това имъ е далъ и такива наименования „Както обичате" и „Каквото желаете".

Като че великия драматуръ иска да ни каже (не иска, а просто го казва): Недейте търси нищо подъ това, г-да! Вземайте го за шега, за глупость, за каквото искате — то е ваша ртбота. Както обичате — както щете!

И завършва иронично съ текста на шута: „Отдавна е създаденъ глупавия свѣтъ, Тра-ла-ла, Тра-ла-ла! Посмѣхте се достатъчно — и хубаво и глупаво — сега можете да си идете доволни. Лека нощь.

Да, да — на хубаво изпитание ни е подложилъ къмъ себе си гениалния лукавецъ!

Та какво друго, ако не такива превратни и смѣшни тълкувания сж принудили съврѣменника ни Метерлинкъ да пише самъ въ предговора къмъ пълното издание на съчиненията си:

„Колкото се отнася до двѣтѣ малки мои пиески — Ариадна и Синята брада или Безполезно освобождение — (и тукъ второ твърде силно указателно заглавие), — то азъ бихъ желалъ да не сжществуватъ недоумѣния около тѣхъ (к. м.). „Тѣ не протендиратъ на нѣщо по-голѣмо"... (писани сж за музикално либрето)... и „погрешно би било да се дири развитие на скрити идеи" и т. н. Не прави ли сжщото и Шекспиръ — но безъ предговори, обаче — и въпреки това, толкова претраяни, тъй тжпо здрави и здраво тжпи тълмежи!

*

Колкото пъкъ до това, че Георгъ Брандесъ, в'едно съ всички „приглашащи" му критици — отъ г-на неписача до най-сѣтния софийски зритель — сж на едно, а заедно съ това и съсъ общото, ходяще мнѣние — то тъкмо това именно обстоятелство говори най-красноречиво противъ достоинствата на 12-та нощь — по силата на закона за обратната пропорционалность и т. н.

Та малко ли превратни мнения е изказвалъ Брандесъ — за Ибсена, за Шекспира и други още писатели, което принуждава гениалниятъ Вайнингеръ да говори съ такава непочтителность и ирония за „обикалящия литературнитѣ князе на Европа" датски критикъ.

Тъй напр. за Бранда, Брандесъ пише, че Ибсенъ „предоставялъ на читателя самъ да си изяснява едностранчивостьта на героя".

Та за какво е тогаза критиката? Или, за най-великото Шекспирово творение — свърхгениалната негова Буря, която разкрива широко дверитѣ на новата мирово символическа драма!

За нея Брандесъ говори, че била съчинена несъмнѣно случайно (по браченъ случай) за развлечение (к. м.) и че по дължина тази иначе „фантастическа и разкошна приказка" (за него тя е само „приказка") значително отстжпвала на останалитѣ Шекспирови пиеси. (Като че ли обема, на едно художествено произведение опредѣля неговитѣ литературни достоинства!) Че предъ нея (Буря) ние сме стоели „сѣкашъ предъ символъ" — когато тя е най-широкъ, най явственъ и очеваденъ символъ на човѣчеството и свѣта, — безъ която не бихме имали днесъ ни „Жуазелъ", ни „Пиппа танцува", ни „Соната на призрацитѣ" — най-великитѣ символически драми на съвременостьта.

Изобщо — до Буря Шекспиръ заключва единъ периодъ, а съ Буря открива нова ера въ развитието на европейската драма — съ които 12-та нощь нѣма нищо общо; та никой, който не би я знаялъ, не би изгубилъ нищо — а напротивъ — спечелилъ би, може би.

И азъ съмъ увѣренъ, че ако тази „Нощь" не бѣ написана отъ Шекспира, а отъ нѣкой нещастенъ български авторъ — то не биха се намѣрили достатъчно хулителни думи въ нашия езикъ, съ които да обругаятъ бѣдния булгаристански писатель. Защото обикновено се забравя у насъ, че и умния може по нѣкога да каже глупость, както и глупавия — умность („Мждрия глупецъ е по добъръ отъ глупавия мждрецъ казва Шутътъ), че никой не е безгрешенъ въ свѣта (нека си спомнимъ за прославутия „Чехски брѣгъ" у Шекспира), че и самото слънце най-после си има своитѣ необходими петна — и така нататъкъ...

Прочее — кого най-после моето мнѣние задължава? Нека всички възторжени хвалители на „Както обичате" се греятъ на лжчитѣ отъ любимата имъ „Двънадесета нощь" — кой имъ пречи на това — а азъ ще се грея на лжчитѣ отъ Хамлетъ, Буря, Краль Лиръ и други велики произведения отъ зенита на Шекспировото творчество.

*

Колкото се отнася до писанията на г-нъ Неписача[1]) — то тѣ заслужаватъ извѣстно внимание, не толкова поради безличието, противоречията и безграмотностьта, съ които тѣ сж пълни — колкото поради това, че сж дѣло на човѣкъ, който заема извѣстно мѣсто въ нашия държавенъ университетъ.

Така — въ стремежа си да докаже некритикуемостьта на Шекспира и Евангелието (Библията) — набития съ толкова „безопасни знания" лекторъ, признава трогателно и „смирено", че още отъ деца „ни се втълпява убеждението" (к. м.) („дори у тѣзи които не сж го чели"), че Шекспиръ е „единчкия авторъ, който не се критикува". (к. м.).

Та не е ли това тъкмо тезата на Толстоя? Това епидемическо внушение, за което той говори!

Така, че това убеждение изглежда да не е тъй „всемирно", щомъ и самия г. Неписачъ е въ съгласие съ великия отрицатель на Шекспира — Толстой.

После — отъ една страна г-нъ неписача твърди, че нашия народъ е „тъй новъ и неопитенъ въ това (театрално) дѣло", а отъ друга, че народния ни театъръ е *„вече възмжжелъ"*. (Блаженни вѣрующи — на това добре можемъ да се упокоимъ). И то до толкова „възмжжелъ", че г-нъ Неписача ангажира въ полза на нашето изпълнение дори мнѣнието и чувствата на покойния отъ три вѣка Шекспиръ (азъ поне това не правя), — а именно, че „той би се много затрогналъ", че *„добре би одобрилъ"* българската Дванадесета нощь и т. н.

И въпреки това — края на статията си г. Неписача завършва ето какъ: „Другъ е въпросътъ, ако трѣбва да се критикува самата игра въ нашия театъръ." Следъ като и Шекспиръ „би удобрилъ"!

Кждѣ е логиката тукъ?

Но щомъ е въпросъ за българската постановка на „Както обичате" — нека ми бжде позволено да посоча и азъ на едно (не на двѣ, фиктивни може би, лица — чужденцитѣ) — крайно нуждни подпорки за г-на лектора, дори кога се намира въ театъръ — на едно действително лице — добре извѣстния у насъ чужденецъ Рувимъ Х. Маркъмъ. — Сподѣлящъ изцѣло общия възторгъ отъ пиесата и изпълнението — все пакъ благородния чужденецъ намира 12-та нощь за „лека и забавна комедия", въ която задачата на Шекспира е да забавлява себе си и публиката". (А знайно е, че кога човѣкъ се забавлява върши и глупости). Така че, ето още едно мнѣние не съвсемъ некритично. „Тая пиеса е като вѣстникъ" пише г-нъ Маркъмъ", — а за изпълнението добавя: но „моментитѣ на смѣха сж много продължителни, та отекчаватъ — и въ два три случая Стаматова и Сарафовъ си позволяватъ *непростими вулгарности* (к. м.), за които Министерството на Народното просвѣщение би трѣбвало да наведе главата си отъ срамъ. Нека се поправятъ тия грѣшки.[2])

А какво би казалъ човѣкъ за тоя кротъкъ и наистина „смиренъ" въ грамотностьта си г-нъ, който — въпреки призованитѣ на помощь осемнадесеть критици (безъ двамата чужденци въ театъра) пише на български по следния начинъ: възмжжелъ, приглаша (а Іа мешено), сплотеность вмѣсто единство, „мистифицира свѣта"), „добре би удобрилъ" — и цѣли изрази като: „Великиятъ умъ, който вплита трагедията на интелекта съ трагедията на глупостьта, въ нея вплита (вм. преплита или сплита) смѣха съ романтичната красота; или „такава купещка фразеология" (коя е купешка е съвсемъ ясно) може да се изплъзне изъ перото само на нѣкой умъ, който въ сжщность трѣбва да е той невмѣняемъ (курсива мой.)

Какъвъ образецъ на стиль!

---

[1]) Развигоръ, бр. 206 т. г. — статия: Дванадесета нощь на нашитѣ писачи — подписана отъ К. Стефановъ.

[2]) В-къ „Свѣтъ" бр. 3 отъ 19.I т. г.

И това е лекторъ въ университета!... — „единъ отъ най-званнитѣ (отъ кого?!) познавачи у насъ на английския езикъ и литература" — подкрепенъ здраво отъ клишираната мждрость на редакцията за „топлитѣ и хубави думи" съ стилови перли като тоя: „Слѣпия духомъ може да крещи, че слънцето не е слънце, но пакъ ще има дни"!

Чудесна логика!

Възхитителна, неумопостижима! Че може да има дни и безъ слънце! Тогава?

Не, азъ наистина незная колко г-нъ „званния познавачъ" знае английски и колко г-нъ редактора „ангорски" — но азъ знамъ сигурно едно, — че ни единия ни дугия отъ тѣхъ знае достатъчно български езикъ.

Светославъ Фуренъ

Самичката жена

J. Michelet

Всѣки вижда голѣмото събитие на времената. По едно чудно стечение на обстоятелствата отъ социално, религиозно, економическо естество, мжжътъ живѣе отдѣлно отъ жената.

И това все повече. Тѣ не сж само въ два различни, но паралелни пжтя, тѣ приличатъ на два пжтника, тръгнали отъ сжщата станция, единиятъ съ пълна пара, другиятъ съ малка бързина и върху две отклоняющи се релси.

Мжжътъ, колкото и да е слабъ морално, се е хвърлилъ въ една насока, по която идеитѣ, изобретенията и откритията сж толкова бързи, че по пжтя му се сѣятъ искри.

Жената, фатално изоставена, се бави въ образитѣ на едно минало, което тя самата не познава.

Трѣбва да се опише положението както си е. Тѣ нѣматъ вече общи идеи, нито общъ езикъ и даже не знаятъ вече какъ да си говорятъ върху предмети, които засѣгатъ и двамата. Тѣ сж се изгубили отъ очи. Скоро, ако не се взематъ мѣрки, въпреки случайнитѣ срещи, тѣ нѣма да бждатъ вече два пола, а две народности.

Между причинитѣ, които днесъ не само каратъ мжжетѣ да избѣгватъ женитбата, но и въобще обществото на женитѣ, първата, безъ съмнение, е напредващата мизерия на беднитѣ момичета. Тѣхъ той може да ги има на разположение; тѣзи жертви на лишенията и на глада се отдаватъ лесно.

Отъ тамъ и пресищането, възбудата, изгубената способность за възвишена любовь, смъртното отегчение да се желае това, което тъй лесно може да се има всѣки день.

Даже такъвъ, който би ималъ повъзвишени нужди и чувство за вѣрность, който би желалъ да обича една и сжща, предпочита накрай едно нежно, зависимо, покорно сжщество, което не знае, че има права и отъ страхъ да бжде изоставено утре, се привързва и се старае да бжде весело.

Силната и блѣскава самостоятелность, която жената показва и развива на другия день следъ сватбата, плаши мжжа.

Но, драги господа, причината, поради която вие трѣбва да се ожените е тази, че жената не живѣе безъ мжжа. Както и детето не живѣе безъ жената. Всички намѣрени деца измиратъ.

Но мжжътъ живѣе ли безъ тѣхъ? Не. Неговиятъ животъ безъ тѣхъ е тъменъ и горчивъ. Въ средата на забавленията и на суетнитѣ женски сѣнки той не притежава жената, нито щастие, нито спокойствие.

Всичкитѣ недоразумѣния между двата пола и гордостьта имъ сж праздни. Трѣбва да се тури край на това. Не трѣбва да се прави както Италия, Полша, Ирландия, Испания, гдето разслабването на семейнитѣ връзки доведе разрушението на държавата.

Само въ една книга презъ последния вѣкъ намѣрихъ една велика поетична концепция: (поемата Последниятъ човѣкъ), авторътъ смѣта, че свѣтътъ е изтощенъ и че земята загива, но има една върховна пречка: земята нѣма да умре, докато има само единъ човѣкъ, който още да обича.

Съжалете се надъ измжчената земя, която безъ любовь си губи значението. Обичайте истински, за спасението на свѣта.

Ехо безъ коментаръ

Въ литературния сборникъ издаденъ по случай десеть години отъ смъртьта на П. Ю. Тодоровъ, Е. Каравелова пише:

Такова е нашето отношение къмъ хубоститѣ и забележителноститѣ на мѣстото, въ което живѣемъ. Не рѣдко се срѣщатъ софийски жители които не знаятъ напр. монастиря Св. Краль, Драгалевци . . . Тъй се отнасяме ние и съ нашитѣ добри писатели-художници. Петко Тодоровъ и неговиятъ „майсторъ" Пенчо Славейковъ, затворени въ себе си, страдаха, че малко ги четатъ, още помалко проумѣватъ и ценятъ хубавото-родно въ тѣхнитѣ творения. А това хубаво, родено, лелѣяно въ тѣхната „святая святихъ" и стигнало до насъ въ завършенъ образъ, колко мжчително дирене, терзания и грижовна шлифовка имъ е струвало! . . .

Въ сжщия сборникъ, Никола Филиповъ казва: . . . борбата на издигналата се личность за обнова на живота — за „новъ редъ" въ него; трагизмътъ на личностьта, обречена да се откаже отъ блѣнувана радость и животъ заради опредѣлената ѝ мисия; купнежътъ на личностьта да се изтръгне отъ земното баналното, дѣлничното и да се издигне въ нѣкакъвъ красивъ, приказенъ, вълшебенъ миръ . . .

По тоя начинъ въ произведенията на П. Ю. Тодоровъ е съчетано националното съ общечовѣшкото . . . И не можемъ ли ние да виждаме въ лицето на ранопочиналия поетъ единъ отъ даровититѣ майстори — з и д а р и на новата сграда — нашата по-висока духовна култура?

Б. Ангеловъ говори за сжщия писатель:

Петко Тодоровъ не е теоритизиралъ върху изкуството изобщо, нито пъкъ върху своето. Той е творилъ по интуиция и само случайно въ свои писма до разни лица е правилъ изповѣди за тая своя интуиция. Изкуството за него е било единъ видъ култъ на живота, творчество — свещенодействие, а творецътъ — жрецъ. За това неговото отношение къмъ великитѣ творения на изкуството и тѣхнитѣ майстори е било единъ видъ култъ.

Вестникъ „Напредъ", брой 29: Новото гражданско съзнание възлага на държавата многобройни задачи за възпитанието на младежа.

Въ тази си задача държавата трѣбва да бжде подпомогната и отъ частната инициатива.

Такава една хубава инициатива е създаването на женската младежка организация за подпомагане на децата.

В-къ Провинциаленъ актьоръ, бр. 6: Народниятъ театъръ трѣбва да поеме стръмния пжть на своето призвание, да даде истинско сценично изкуство, като поставя пиеси съ висока художествена стойность; да възвърне (като възнагради добре) голѣмитѣ ни театрални сили и уреди институтъ за подготовка на нови сили за театъра; да разтвори широко вратитѣ си за родната драма, защото и драматичния писатель, както и актьора, се създава на сцената.

Юрданъ Михайловъ, въ Свѣтлина бр. 2, 1926 г. въ статията си Луи Леже и България: Направиха ми впечатлѣние преценкитѣ му за Раковски. — „Раковски, буйна натура, смѣлъ революционеръ, обаче като ученъ книжовникъ, той е единъ avorton". Разбрахъ, че той искаше, между другото, да намекне за теорията, която раковски излагаше за произхода на Санскритския езикъ, въ свръзка съ българския. Понеже при произнасяне думата avorton азъ го изгледахъ въпросително, Луи Леже я повтори и на български.

— „Да, да! н е д о н о с ч е е. Той се заема да развива теории, които не почиватъ на научни принципи и данни".

. . . Луи Леже бѣше посетилъ Южнитѣ славяни и България предишната година (1882). По поводъ изказанитѣ отъ него възгледи върху нѣщата въ свободна България, тогавашната ни преса (мисля в. Средецъ — 1883 год.) посрещна много сърдито сжжденията на професора. Правейки алюзия на горнитѣ факти, Л. Леже ми каза: — „Вие българитѣ тръгнахте бързо напредъ и надеждата е голѣма. Само единъ лошъ недостатъкъ имате: не обичате да ви критикуватъ. Когато въ бележкитѣ си върху последното ми пжтуване изъ България, изказахъ нѣкои истини, вашата преса се възмути и даже ме нападна. Но, азъ не се сърдя . . . недостатъцитѣ сж ваши, и, азъ повече отъ всѣки храня симпатии къмъ българитѣ — нѣщо което доказвамъ на дѣло".

Стоянъ Михайловски, въ в. Лжа, бр. 1, въ статията си Политиката като наука:

Всичкитѣ злочестини, които България преживява отъ четиридесеть и седемь години насамъ — всичкитѣ обществени вълнения и безредици, поради които тя минава за класическа страна на кървавитѣ разправии и братоубийството, — накратко, всичката разнебитеность и развала на българството, — изхождатъ отъ тжковния фактъ, че нашитѣ първенци и водачи винаги сж презирали и отритвали основнитѣ исторически и социологически истини изложени по-горе. (Че прибързанъ, сиречь импровизиранъ прогресъ е лъжовенъ прогресъ. Че прогресътъ въ нравитѣ трѣбва да предшествува прогреса въ наредбитѣ. Че пълна еманципация безъ никакво политическо възпитание е най-пагубната научна ересь; че пълна свобода дадена на безкултурни хора е новъ видъ поробване; че самоопредѣление безъ знание води къмъ самоизтраба.

Че новитѣ закони не създаватъ новъ духъ, а новиятъ духъ създава нови закони и пр.).

Въ Известия на габровската народна библиотека „Априловъ — Палаузовъ":

Напоследъкъ се констатирва едно отрезвяване на населението отъ габровска околия, единъ голѣмъ стремежъ къмъ просвѣтата. На много мѣста сж образувани нови читалища, а тамъ кждето е имало стари и занемарени, наново сж се подели за работа.

Изъ речьта на Д. Иванова при откр. на 30-год. юбил. конгресъ на Бълг. Учителски Съюзъ:

И вие, учителитѣ, и ние, майкитѣ, работимъ въ една и сжща область, възпитанието на детето. И вие, учителитѣ, и ние, майкитѣ, носимъ еднаква сждба на упреци при погроми и народни бедствия, отъ самитѣ виновници на тѣзи погроми и бедствия, че не сме възпитали достойни граждани на своята страна. Училища закриватъ васъ гонятъ и уволняватъ, като опасни, а насъ майкитѣ, пращатъ насила въ кжщи да възпитаваме децата си, тогазъ, когато нѣмаме хлѣбъ за тѣхъ и трѣбва да работимъ преди всичко за този хлѣбъ. Отъ васъ, учителитѣ, искатъ да не виждате по-далечъ отъ 4-тѣхъ стени на класната стая, а отъ насъ женитѣ, да не виждаме по далечъ отъ 4-тѣхъ стени на кжщата, дори на кухнята, тогазъ когато самото възпитание изисква отъ насъ много повече.

Наковалня, брой 13,:

. . . Следователно: не пролетариатътъ трѣбва да бжде приобщаванъ съ нѣкакво „изкуство", създадено извънъ него отъ негови интелигенствующи, писателствующи синове, живѣящи свой „духовенъ", „висшъ", надкласовъ животъ и творящи нѣкаква „красота" споредъ образцитѣ на своитѣ събратя и съперници отъ другия лагеръ, а наопъки — той, пролетариатътъ трѣбва да приобщава своитѣ истински синове съ своя новъ духъ и да имъ диктува своята поезия, която тѣ трѣбва само да изразятъ, въплотятъ въ форми. Пжтьтъ на пролетарското изкуство не води отъ горе на долу, отъ „творцитѣ" къмъ „масата", а обратно—отъ низинитѣ къмъ „висинитѣ", ако може да се употреби тоя аристократически, авторитаренъ изразъ.

Димитъръ Шишмановъ, въ в. Слово, брой 1121:

Протестътъ на група писатели противъ тазгодишнитѣ литературни премии, демонстрацията противъ главния оперенъ диригентъ на премиерата „Пикова дама" сж имено подобни явления (изгаряне юргана зарадъ бълхата) чието действие не ще е премахване на известни несправедливости, а подравянето на авторитета на две начинания — премирането на писатели и оперното ни дѣло, — които въпреки всичко, що може да се приказва за тѣхъ, сж ценни и полезни.

РАЗНИ

Изъ шведската съвременна литература.

Излѣзло е пълно събрание на съчиненията на Акселъ Валенгренъ, рано починалия буенъ студентъ (поч. въ Берлинъ като кореспондентъ презъ 1896 г.) който нарича себе си „Факиръ Фалстафъ" и чиито главенъ белегъ е единъ конвулсивенъ хуморъ отъ рода на американския- Талантътъ на Валенгренъ е родственъ на неговата сънародница и съгражданка Ола Хансонъ отъ Скенъ и се изразява въ нежни разкази съ личенъ отѣнъкъ и пълнота въ чувството къмъ всички нюанси на душата, къмъ природата, къмъ въздуха и цвѣтоветѣ. Нѣколко новели: Tannen med tva huvuden, Sandliljan, Diniel сж бисери въ неговото творчество, а поемата му I de kvinners ögon som ha mycket älskat. . . е най-красивиятъ цвѣтъ въ шведската лирика.

Други хумористи въ шведската литература сж: Иалмаръ Бергманъ; единъ отъ най-хубавитѣ му разкази е Flickan i frack (Момичето въ фракъ); Ани Акерхилмъ съ веселата си повесть: Alla tanters flicka (Момичето пазено отъ всички лели). Тора Дарделъ съ Konfekt-asken (Кутия съ бонбони) пародия на нѣкои полу-експресионистични, полу-сантиментални френски разкази, и въ която става дума за десеть млади шведски и френски артисти (между които и югославянина Пашичъ).

Хансъ Ларсонъ е шведски професоръ по теоретическа философия, чиято слава отдавна е прескочила границитѣ на отечеството му. Неговитѣ ценени трудове „Изводъ на Кантовитѣ категории", „Границата между усетъ и чувство" не му пречатъ да пише сочни, първични, стегнати и здрави новели изъ селския животъ. Още отъ по-рано, съ книгата си Idéerna i Stalberup, той бѣше доказалъ, че строгия спекулативенъ философски умъ може да върви заедно съ поетическото творчество.

Бертилъ Малмбергъ, съ изключение на единъ романъ Fiskebyn е излизалъ само съ лирически работи. Напоследъкъ той се опитва въ редица разкази. Ake och hans värld (Аке и неговия свѣтъ) е разказъ, въ който е доловена типичната шведска повествувателна форма, състояща се отъ редица разкази, които образуватъ едно цѣло, по маниера на Вернеръ фонъ Хайденстамъ съ неговия Карлъ XII съ в о й в о д и т ѣ с и и на Селма Лагерльофъ съ нейния епосъ въ проза Г ь о с т а Б е р л и н г ъ.

Лудвигъ Норстрьомъ е поетътъ на totalism'a. Въ Det okända Sverige (Неизвестната Щвеция), сборникъ отъ опити, той излага какъ е дошелъ до идеята за totalism'a, който играе вече известна роль въ Франция (Лоте, Кремйьо) и Германия.

Смисълътъ и цельта на totalism'a лежи въ описанието на модерния свѣтъ като голѣмъ градъ. Съвременната великанска столица става символъ на днешната свѣтовна култура. Норстрьомъ пѣе хвалебни химни на победоноснитѣ техника, цивилизация, финансии, съобщения и търговия и често въ умозаключенията си и идеитѣ си сѣ допира до Шпенглеръ. Но докато Шпенглеръ има повече строгъ критически погледъ, Норстрьомъ показва детинска, трогателна наивна вѣра въ могжществото на демократическата епоха.

Селма Лагерльофъ следъ дълго мълчание, дава единъ новъ романъ Löwensköldska ringen (Пръстенътъ на генерала), който продължава серията на Г ь о с т а Б е р л и н г ъ, С ъ к р о в и щ е т о н а г-н ъ А р н е с ъ, Х р и с т о в и л е г е н д и.

Професоръ Фредрикъ Бьооксъ обогатява политическата литература съ единъ обзоръ на всички политически мемоари излѣзли следъ европейската война въ Fran Europas brandplatser (По Европейскитѣ пепелища).

Шестдесетъ годишнината на Роменъ Роланъ

Андре Жидъ бѣше вѣроятно правъ когато казваше, че „Жанъ Кристовъ" е единствената съ нѣмски духъ френска книга. И наистина славата на Роменъ Роланъ изгре въ Германия. Оттамъ тя се пренесе въ Русия, въ Скандинавскитѣ страни (даже въ Италия и Испания), кждето днесъ чествуватъ неговата шестдестгодишнина по-горещо и по-искрено всѣки другъ пжть.

Въ Франция сп. „Europe" е посветило единъ специаленъ номеръ на Роменъ Ролана не само французи, но и Горки, Жптонъ Синклеръ, Чалдо Франко, Мигелъ де Унамуно.

Въ Германия четири книгоиздатели сж му посветили една книга въ която сж събрали най-хубавитѣ страници изъ произведенията му. Цюрихското книгоиздателство Rotapfel-Verlag е издало подъ редакцията на Максимъ Горки, Жоржъ Дюамелъ, Стефанъ Увайгъ единъ обемистъ томъ подъ заглавие „Liber amicorum Romain Rolan" въ който участвуватъ по-вече отъ сто именити писатели изъ целия културенъ свѣтъ като напр. Георгъ Брандесъ, Селма Лагерьофъ, Артуръ Шницлеръ, Карциусъ, Махатма Ганда, Фритьофъ Нансенъ, Рабандранаигъ Тагоръ и др.

Ако се погледне още веднажъ на тия книги и на многото имена, които участвуватъ въ тѣхъ може да се даде една ясна представа за сегашното положение и мировата слава на Ролана.

Историята на единъ Хайневъ паметникъ.

Не само книгитѣ иматъ своя сждба, защото паметницитѣ на великитѣ хора сжщо така иматъ такава и даже по лошо отъ тая на книгитѣ. Такава е историята съ паметника на Хайнрихъ Хайне. Както се знае последния германски императоръ Вилхемъ II бѣше отчаянъ врагъ на идеята за издигане паметникъ на голѣмия поетъ. Жертва на тая умраза е станалъ Хайновия паметникъ издигнатъ всредъ голѣмия площадъ на единъ германски градъ. Обаче Хайне намерилъ защитница въ друга коронована особа, Австрийската императрица Елисавета, голѣма негова поклонница. Тя е прибрала захвърления паметникъ и го е занесла въ своита вила на островъ Корфу любимия тихъ кжтъ на нещастната императрица. Но по угодата на сждбата, следъ нейната смъртьта вилата бива купена отъ Вилхемъ II. И нещастния Хайне отново билъ снетъ отъ своя пиедесталъ и изпратенъ тамъ, откждето е дошълъ и кждето е останалъ неразпакованъ и до последно време. Но сега когато сжщата сждба свали и самия Вилхемъ II отъ пиедестала на неговото царско величие, нѣмцитѣ се поободрили и намерили паметника и сега както съобщаватъ нѣмскитѣ вестници, по-случай седемдесеть-годишнината отъ смъртьта на Хайне най-после той билъ поставенъ на площада на малкия германски градъ Алтонъ.

Въ най-скоро време въ Прага ще бжде открить музей на името на Моцартъ, кждето ще бжде събрано всичко, що се отнася до пребиването на знаменития композиторъ въ чешката столица. Часть отъ реликвиитѣ сж вече предадени на тоя музей.

Богатството на Американскитѣ музеи

Американскитѣ музеи, които и безъ друго сж поставени въ изключително благоприятни условия, неспирно разбогатяватъ.

Починалия недавна въ Ню-Йоркъ Франкъ А. Мунзей, издатель на нѣколко вестници и списания завещалъ на Метрополитанския музей едно състояние оценено на 25 — 40 милиона долари. Института по история на изкуствата въ Чикаго е получилъ по завещанието на покойния директоръ на сжщия институтъ 22 първокласни картини отъ холандски и френски майстори. Музея въ Детроитъ е получилъ въ даръ мраморна статуя на флорентийска дама отъ 15 вѣкъ, работа Мано ди Фезоле Сжщия музей е купилъ на наддаване въ Амстердамъ единъ портретъ отъ Рубенсъ зя 27.000 флорини, портрета на маркиза Спинела отъ Ванъ Дейкъ за 25,000 фл. и една картина на Корриджие съ религиозно съдържание за 80,000 фл. Художествената академия въ Миниаполисъ е откупила прочутата картина на Тицианъ — „Изкушението на Спасителя" за 200.000 долари.

Както се вижда щедростьта на американцитѣ е толкова голѣма, че не е чудно следъ десетина години всички европейски музей да преплуватъ океана.

Въ Милано е открита една неизвестна до сега увертюра на „Аида" отъ Верди. Тя ще бжде изпълнена въ театъра „Скала" следъ завръщането на прочутия диригентъ Тосканини.

Книгоиздателството на Ив. Г. Игнатовъ & Синове пуща тѣзи дни въ продажба на коли извѣстниятъ романъ „КЛЕТНИЦИТѢ" отъ великия френски писатель В. Хюго. Препоржчваме го на читателитѣ си.

Печатница Ив. Г. Игнатовъ & Синове София, — Ул. Царь Самуилъ № 77